

6. Seth Jolly and Sibel Okta. Rising Euroskepticism: Evolving Turkish Attitudes Toward the EU. - [Електронний ресурс]: <http://faculty.maxwell.syr.edu/skjolly/TurkishEuroskepticism.pdf>

7. Lenka Pekova. Turkey's EU membership and the Public Opinion. - [Електронний ресурс]: http://www.despiteborders.com/clanky/data/upimages/petkova_turkey_eu_public_opinionion.pdf

8. Ziya Öniş. Contesting for the Center: Domestic Politics, Identity Conflicts and the Controversy Over EU Membership in Turkey. - [Електронний ресурс]: http://eu.bilgi.edu.tr/docs/working%20paper2_101209.pdf

9. Taggart, Paul and Aleks Szczerbiak. Coming in from the cold? Euroscepticism and government participation and party positions on Europe. *Journal of Common Market Studies*, 51 (1).

10. Jose Ignacio Torreblanca and Mark Leonard. European Council on Foreign Relations. The Continent Wide Rise on Euroscepticism. - [Електронний ресурс]: http://ecfr.eu/page/-/ECFR79_EUROSCPTICISM_BRIEF_AW.pdf

11. Petr Kopecky and Cas Mudde. "The Two Sides of Euroscepticism: Party Positions on European Integration in East Central Europe," *European Union Politics*, Vol. 3, No. 3 (2002), p. 301.

12. Cas Mudde. The Comparative Study of Party Based Euroscepticism. - [Електронний ресурс]: <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=epem-working-paper-23.pdf&site=266>

13. Pinar Ilkharacan. How Adultery Almost Derailed Turkey's Aspiration to Join the European Union. - [Електронний ресурс]: http://www.sxpolitics.org/frontlines/book/pdf/capitulo7_turkey.pdf

14. Joakim Parslow. Turkish Political Parties and the European Union. - [Електронний ресурс]: <http://www.sv.uio.no/arena/forskning/publikasjoner/arena-publikasjoner/rapporter/2007/707.pdf>

15. Seçkin Barış Gülmez. The EU Policy of the Republican People's Party: An Inquiry on the Opposition Party and Euro-Skepticism in Turkey. - [Електронний ресурс]: http://www.ata.boun.edu.tr/scanneddocuments/Course_Material/ATA_682_final/3C5%20rpp%20euro%20scepticism.pdf

16. Imdat Ozen. Impact of EU'S Decisions on Euro-Skepticism of a Turkish Religious Peripheral Party, Felicity Party. - [Електронний ресурс]: <http://www.lindenwood.edu/jjgs/docs/volume2Issue1/essays/83-117.pdf>

17. Giray Sadık. New Wave in Turkish-EU Relations:

Politicizing Euroskepticism or Exploring Turkey's Eurasian Options? - [Електронний ресурс]: http://www.orsam.org.tr/en/enUploads/Article/Files/2013311_makale8.pdf

18. Matthew Gabel Reconsidering Party Cues and Mass Opinion toward European Integration. - [Електронний ресурс]: <http://www.unc.edu/depts/europe/conferences/euroskepticism/papers/gabel.pdf>

19. Seth Jolly and Sibel Okta. Rising Euroskepticism: Evolving Turkish Attitudes Toward the EU [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://faculty.maxwell.syr.edu/skjolly/TurkishEuroskepticism.pdf>

20. Oguz Demiralp. Turkish Secretary General for EU Affairs Demiralp: 'Turks increasingly distrustful of EU membership process' [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.euractiv.com/enlargement/demiralp-turks-increasingly-distrustful-eu-membership-process/article-168061>

21. Lenka Pekova. Turkey's EU membership and the Public Opinion [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.despiteborders.com/clanky/data/upimages/petkova_turkey_eu_public_opinionion.pdf

22. Insight Turkey. Vol. 9 / Number 4. Mehmet Bardakçı. Decoding the Rise of Euroscepticism in Turkey.

23. Orhan Coskun. EU will lose Turkey if it hasn't joined by 2023: Erdogan [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.reuters.com/article/2012/10/30/us-germany-turkey-idUSBRE89T1TG20121030>

24. Sunday's Zaman. Emre Uslu. Erdoğan's uphill fight [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.todayszaman.com/columnists/emre-uslu_335248-erdogans-uphill-fight.html

25. Giray Sadık. New Wave in Turkish-EU Relations: Politicizing Euroskepticism or Exploring Turkey's Eurasian Options? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.orsam.org.tr/en/enUploads/Article/Files/2013311_makale8.pdf

26. Lenka Pekova. Turkey's EU membership and the Public Opinion [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.despiteborders.com/clanky/data/upimages/petkova_turkey_eu_public_opinionion.pdf

Ахмедова Е.

*здобувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету
Надійшла до редакції: 18.05.2013*

УДК 342.7(477)(485)

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ ОМБУДСМЕНА В УКРАЇНІ ТА ШВЕЦІЇ

*Градова Ю.В.
Мінакова М.В.*

З моменту проголошення України незалежною, наша держава стала на шлях соціального, економічного, культурного та правового розвитку. Разом з цим почались впроваджуватися нові інститути права в суспільне життя, насамперед пов'язані з охороною й захистом порушених прав, свобод та інтересів людини й громадянина. Одним з таких інститутів став інститут Уповноваженого Верховної Ради з прав людини (так званого - омбудсмена), який увібрав у себе фундаментальні основи, що були започатковані у Швеції. Тому постає необхідність осмислення правової інституціоналізації та практики функціонування омбудсменів в Україні та Швеції з позиції © Ю.В. Градова, М.В. Мінакова 2013

порівняльно-правового аналізу й вирішення проблем, пов'язаних з недостатньою ефективністю функціонування цього інституту.

Нині в Україні існує гостра проблема гарантування конституційних прав і свобод людини й громадянина. Для вирішення цієї проблеми був створений інститут омбудсмена як один з найефективніших правових засобів захисту суспільства, проте, він функціонує досить недавно. Оскільки цей інститут має найбільший історичний досвід у Швеції, то виникає необхідність порівняти правовий статус омбудсмена України та Швеції. Крім того, порівняльно-правовий аналіз інституту омбудсмена в цих

**ШВЕДНОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**

країнах, у свою чергу, повинен сприяти покращенню діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, перегляду його повноважень і сфери впливу.

Правовий статус омбудсмена у світі загалом досліджували такі науковці, як: Є.Б. Захаров, Н.І. Кавецька, Л.М. Коваль, О.О. Майданник, О.В. Марцеляк, О.Ф. Мельничук, Т.Ю. Міщенко, Н.С. Наулік і багато інших. Окремі питання, пов'язані з проблемами формування інституту омбудсмена в Україні, розглядали Т.Ю. Міщенко, а також О.О. Майданник, який визначав Уповноваженого ВР України з прав людини як механізм забезпечення прав людини.

Мета роботи - провести порівняльно-правовий аналіз концептуальних основ правового статусу омбудсмена у Швеції та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Понад вже 200 років у світі існує інститут омбудсмена. Він розширював свої межі поступово, починаючи зі Швеції, а саме з 1809 року, коли шведський парламент прийняв Документ про правління. Цей акт започаткував особливий механізм, що здійснює контроль за діяльністю апарату управління й ефективно захищає права й свободи людини та громадянина від незаконних дій адміністрації. Вже у ХХ столітті інститут набув подальшого розповсюдження у Фінляндії (1919), Норвегії (1952), Данії (1953), а також у Великій Британії, Новій Зеландії й навіть у такій організації, як Європейський Союз.

В Україні посада омбудсмена існує з 1998 року й називається "Уповноважений Верховної Ради України з прав людини". Її з 1998 року й до квітня 2012 року обіймала Ніна Карпачова. З 24 квітня 2012 року цю посаду обіймає Валерія Лутковська. І хоча назва омбудсмена в кожній країні різна (Уповноважений Верховної Ради з прав людини в Україні, Захисник народу в Іспанії та Південно-Африканській Республіці, Речник громадянських прав у Польщі, Посередник Французької Республіки у Франції, Контролер Сейму в Литві, Захисник громадян у Греції, Парламентський адвокат у Молдові, омбудсман у Швеції та Данії [1, 7]), але сутність цього інституту спрямована безпосередньо на охорону та захист прав і свобод людини й громадянина. Неоднакова назва омбудсмена пояснюється різним історичним середовищем, різною правовою культурою, впливом конституційно-правових систем.

Насамперед, для роз'яснення самого поняття омбудсмена звернемо увагу на різні думки з приводу цього визначення. Наприклад, Н. Наулік розглядає інститут омбудсмена як "незалежний, неформальний, політично нейтральний (деполітизований) інститут, який наділений правом ведення розслідувань, внесення подань (пропозицій), рекомендацій органам державної влади і їх посадовим особам щодо порушень прав і свобод людини й громадянина" [2, 120]. О.В. Марцеляк більш детально визначає поняття омбудсмена, згідно з яким це "призначений вищими органами державної влади контрольно-наглядний, правозахисний, незалежний, політично нейтральний, одноособовий чи колегіальний орган державної влади (посадова особа), уповноважений конституцією чи законом за власною ініціативою або зверненням громадян контролювати діяльність органів і посадових осіб (насамперед виконавчої гілки влади) з точки зору дотримання ними прав і свобод людини та громадянина, який, зазвичай, діє неформально на власний розсуд і рекомендує коригуючі дії, спрямовані на належне забезпечення цих прав і свобод" [3, 12]. Цікавим є визначення правозахисника Є. Захарова, який

у своїх тезах зазначає: "Уповноважений Верховної Ради України з прав людини - вища незалежна публічна посадова особа, діяльність якої спрямована на утвердження й захист прав людини й основоположних свобод, а також громадський контроль за реалізацією режиму їхнього гарантування державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами" [4, 191].

У статті 101 Конституції України взагалі не дуже чітко й зрозуміло визначається поняття омбудсмена, зокрема встановлюється, що Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини й громадянина [5].

Проаналізувавши ці поняття, можна визначити, що омбудсмен є політично нейтральною, незалежною посадовою особою, яка призначається вищими органами державної влади й діяльність якої направлена на охорону та захист порушених прав і свобод людини й громадянина.

Для визначення основних характеристик інституту омбудсмена, його спільних і відмінних рис, пропонуємо порівняти правове положення омбудсмена у Швеції та Україні. Швеція має тривалий досвід у цій сфері, а інститут омбудсмена відмічається своїми особливостями в порівнянні з українським Уповноваженим Верховної Ради з прав людини (далі - Уповноважений ВРУ з прав людини).

Найбільшою відмінною рисою інституту омбудсмена в названих країнах є їх кількість. В Україні існує тільки дві посади омбудсмена - Уповноважений ВРУ з прав людини, а також Уповноважений Президента України з прав дитини. У Швеції їх існує дуже багато, наприклад, омбудсмен юстиції, омбудсмен з прав дитини, омбудсмен з прав споживачів, військовий омбудсмен, омбудсмен з питань рівноправ'я чоловіків і жінок, омбудсмен по боротьбі з етнічною дискримінацією, омбудсмен по боротьбі з дискримінацією на підґрунті сексуальної орієнтації [6] та інші. На нашу думку, таку диференціацію омбудсменів потрібно також застосувати в Україні, адже це надасть можливість більш повно захищати людину в кожній сфері її життя, у таких уразливих питаннях, як виплата заробітної плати, пенсій, отримання освіти, безоплатної медицини, захист від неправомірного поводження з підозрюваними, обвинуваченими та багатьох інших.

На думку Т.Ю. Міщенко, особливої уваги в контексті діяльності омбудсмена заслуговує питання захисту прав неповнолітніх. Зокрема, існуюча державна система охорони прав дітей на сьогодні недостатньо розвинута, система органів опіки й піклування не гарантує належного забезпечення їхніх прав, насамперед тому, що виконання функцій захисту прав неповнолітніх доручається, як правило, відомчим структурам, обсяг роботи яких є значним, і тому вони не можуть ефективно охороняти права дітей [7, 15].

У Швеції існує омбудсмен з прав дитини, який покликаний відстоювати й захищати права та інтереси дітей і молоді. В Україні на сьогодні також існує подібна посада: з 2011 року з'явився Уповноважений Президента України з прав дитини, який забезпечує здійснення Президентом України конституційних повноважень щодо забезпечення додержання конституційних прав дитини, виконання Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері. Тобто, саме з цього часу в Україні з'явився перший спеціалізований омбудсмен, що, можна сказати, є досягненням для нашої країни. Але цікавим є те, що Уповноважений Президи-

дента України з прав дитини є представником Президента в цій сфері й не є незалежним і самостійним. Крім того, він також не має права законодавчої ініціативи, тому це не дозволяє більш ефективно захищати права дітей, а доцільність у перегляді її розширенні його повноважень є також актуальною [8].

У Швеції омбудсмену надані повноваження органу дізнання, слідчого, тобто проводити розслідування, також і за своєю ініціативою [6]. А також, що є дуже важливим - право законодавчої ініціативи, тобто пропозиції щодо вдосконалення законодавства. На жаль, таких повноважень в українського омбудсмена немає, що є дуже дивним, адже одним з напрямів діяльності цього інституту є сприяння приведенню законодавства України про права й свободи людини та громадянина у відповідність з Конституцією України, міжнародними стандартами тощо [9].

Ще однією кардинальною відмінністю стає право омбудсмена Швеції - пред'являти обвинувачення державним посадовим, а віднедавна й муніципальним особам. Уповноважений ВРУ з прав людини таких повноважень не має, проте може застосовувати певні акти реагування на порушення положень Конституції України, законів України, міжнародних договорів України стосовно прав і свобод людини й громадянина. Зокрема, він може застосувати:

Конституційне подання Уповноваженого - акт реагування до Конституційного Суду України щодо вирішення питання про відповідність Конституції України (конституційності) закону України чи іншого правового акта Верховної Ради України, акта Президента України та Кабінету Міністрів України, правового акта Автономної Республіки Крим; офіційного тлумачення Конституції України та законів України;

Подання Уповноваженого - акт, який вноситься Уповноваженим до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадовим і службовим особам для вжиття відповідних заходів у місячний строк щодо усунення виявлених порушень прав і свобод людини й громадянина [9].

Також вважаємо за потрібне відмітити, що Уповноважений ВРУ з прав людини призначається строком на п'ять років, який починається з дня складення ним присяги на пленарному засіданні Верховної Ради України. А омбудсмен у Швеції призначається на 4 роки до нового скликання Риксдагу.

Отже, ми бачимо, що інститут омбудсмена в Швеції та Україні має багато відмінностей, зокрема в Україні Уповноважений ВРУ з прав людини не має досить широких повноважень, які б забезпечили йому більш ефективну діяльність і можливість покращити українське законодавство.

Певними ознаками, що об'єднують омбудсменів Швеції та України є:

- 1) незалежне становище в системі державних органів;
- 2) незмінюваність протягом усього строку повноважень парламенту, який його призначив;
- 3) відкритість і доступність для всіх громадян, які потребують захисту своїх прав і свобод;
- 5) безоплатність надання допомоги;
- 6) звернення не розглядаються, якщо заявники повідомляють в них про події, які сталися більше двох років тому;
- 7) омбудсмени мають прямиий контакт з громадянами,

тобто не має "парламентського фільтру" як у Франції та Великій Британії, де скарги подаються тільки через депутатів парламенту тощо.

З приводу останньої ознаки Т.Ю. Міщенко у своїй праці зазначає: "Практика свідчить, що в країнах, де немає "парламентського фільтру", омбудсмен отримує велику кількість скарг, що не дає йому можливості розглядати їх всі по суті" [7, 16]. А на думку О. Майданника, "з метою захисту Уповноваженого Верховної Ради з прав людини від великої кількості звернень і скарг, які не стосуються його компетенції, доцільно й для нього передбачити в Законі певні "фільтри" в їх надходженні" [10, 13]. Тому, дійсно, в Україні потрібно створити новий механізм, коли б депутати парламенту відсіювали скарги людей до омбудсмена, розгляд яких не входить до його компетенції. Результатом такого механізму стане більш швидке і якісне вирішення справ щодо захисту порушених прав і свобод людини й громадянина, але тільки тоді, коли таке посередництво не спотворить інститут представницького захисту громадян, підпорядкувавши його політичним інтересам.

Незважаючи на те, що на законодавчому рівні в Україні поки що певних змін не передбачається, але серед громадських інститутів, а саме в банківських об'єднаннях, які представляють собою Незалежну асоціацію банків України (далі - НАБУ), вбачаються певні ідеї, пов'язані з інструментом об'єктивного позасудового вирішення спорів між учасниками фінансового ринку - клієнтами та банками. Так, 26 вересня 2013 року рада НАБУ затвердила проект фінансового омбудсмена, в основу якого була покладена німецька модель такої структури, яка засновується й контролюється не державою, а громадськими інститутами [11]. За цим проектом фінансовий омбудсмен буде діяти на таких засадах:

мета омбудсмена - швидко і якісно залагодити суперечку й схилити сторони конфлікту до примирення;

фінансовою основою діяльності стануть внески асоціації, а також оплата від сторін спору за розгляд справ;

має вирішувати конфлікти, що виникають між банками й роздрібними клієнтами при сумах спорів до 10 тис. грн.;

банки, які погодяться підписати угоду з омбудсменом, зобов'язані будуть вчасно представляти йому документи, необхідні для розгляду справ, і виконувати його рішення;

на посаду омбудсмена до НАБУ пропонують кандидатів, які мають юридичну освіту, значний досвід роботи в судовій системі як адвокат або суддя й не працювали в будь-якому банку останні п'ять років.

Вважаємо, що цей інститут є доволі цікавим і така діяльність може стати достатньо ефективною. Громадськість потрохи вбирає в себе міжнародний досвід і намагається створити якнайбільше інститутів, які були б незалежні від держави. Проте виникає необхідність закріпити повноваження фінансового омбудсмена на законодавчому рівні, адже без цього навряд чи рішення омбудсмена будуть мати достатній вплив або взагалі виконуватися.

Окрім цього, вважаємо за потрібне відмітити, що в Україні мало хто знає про існування такого способу захисту прав і свобод людини й громадянина, як звернення до Уповноваженого ВРУ з прав людини через недостатню правову обізнаність суспільства. Тому для вирішення цієї проблеми пропонуємо:

друкувати просвітницькі буклети й листівки, в яких

мають зазначатися відомості про Уповноваженого ВРУ з прав людини, його діяльність, а також можуть наводитися відомості про права людини й поради про їх використання в конфліктних ситуаціях, що найбільш часто зустрічаються;

створити щомісячну телепрограму на національному каналі з Уповноваженим ВРУ з прав людини, де він буде відповідати на дзвінки людей з питань захисту їх прав, а також буде приймати людей у телестудії;

Уповноважений ВРУ з прав людини має призначити своїх представників у 24 областях, містах Києві та Севастополі, Автономній Республіці Крим з числа осіб, які проживають в цій місцевості, володіють досвідом правозахисної діяльності й користуються високим громадським авторитетом.

Такі дії значно підвищать правову свідомість суспільства загалом і дозволять громадянам дізнатися, як і куди треба звертатися при порушенні їх прав, свобод та інтересів.

Отже, на основі викладеного матеріалу можна зробити висновок, що для ефективності функціонування інституту омбудсмена в Україні потрібно, по-перше, призначити багатьох спеціалізованих омбудсменів, які б захищали певні суспільні групи чи інтереси, що потребують додаткового або спеціалізованого захисту через специфіку їх положення в суспільстві або через значущість суспільних відносин, в яких вони беруть участь, наприклад, омбудсмен з прав споживачів, омбудсмен з питань меншин тощо. По-друге, аналіз світового досвіду, зокрема правового статусу омбудсмена у Швеції, вказує на необхідність розширення повноважень омбудсмена, найголовнішим з яких має стати право законодавчої ініціативи. Необхідно також підвищити обізнаність людей щодо цього інституту, намагатися сприяти більш тісній співпраці Уповноваженого ВРУ з прав людини (або його регіональних представників) з людьми. Тому важливо зазначити, що при дотриманні викладених положень, які направлені на покращення інституту омбудсмена в Україні, він досягне найбільшого ефекту, адже проста людина не відчуватиме себе самотньою в боротьбі за свої права, оскільки вона зможе звернутися до омбудсмена зі скаргою на байдужого чиновника, захистити або відновити свої права, а також досягти справедливості в цьому суспільстві.

Література

1. Мельничук О.Ф. Інститут омбудсмена в механізмі

захисту права людини на освіту. / О.Ф. Мельничук // Підприємство, господарство і право. - 2012. - № 2. - С. 7-8.

2. Наулік Н.С. Теоретичні аспекти інституту омбудсмена. [Текст] / Н.С. Наулік // Вісник прокуратури. - 2010. - № 9. - С. 120-121.

3. Марцеляк Олег Володимирович. Конституційно-правовий статус інституту омбудсмена: світовий досвід та українська модель: Дис... д-ра юрид. наук: 12.00.02 / Одеська національна юридична академія. [Текст] / О.В. Марцеляк. - О., 2004. - С. 1-36.

4. Захаров Є.Б. Тези щодо реформування і підвищення ефективності інституту Уповноваженого Верховної Ради України з прав. [Текст] / Є.Б. Захаров. - Харків: Права людини, 2010 р. - С. 191-195.

5. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 161.

6. История создания института омбудсмена в Швеции. - [Електронний ресурс]: <http://school-sector.relarn.ru/prava/neverov/sweedn.html> Назва з екрану.

7. Міщенко Т.Ю. Проблеми формування інституту омбудсмена в контексті розбудови правової держави в Україні [Текст] / Т.Ю. Міщенко. - 2010. - С. 13-18.

8. Положення про Уповноваженого Президента України з прав дитини, затверджене Указом Президента України від 11 серпня 2011 року № 811/2011.

9. Закон України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" від 23 грудня 1997 року. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 776/97-ВР. - Ст. 22.

20. Майданник О.О. Інститут омбудсмена у механізмі забезпечення прав людини в Україні. / О.О. Майданник // Адвокат. - 2010. - № 7. - С. 13-15.

21. "Коммерсантъ-Україна": Кліентам банків знайшли захисника. - [Електронний ресурс]: http://nabu.design.kiev.ua/ukr/press_centr/news/88195/. - Назва з екрану.

Градова Ю.В.

*кандидат юридичних наук
доцент кафедри конституційного та міжнародного права*

Мінакова М.В.

*студентка 4 курсу факультету
навчально-наукового інституту права ОДУВС
Надійшла до редакції: 09.05.2013*

УДК 351.743:343.432

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ БОРОТЬБИ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ ЯК ОБ'ЄКТ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Ковальський О. В.

Проблема торгівлі людьми та пов'язаних з нею злочинів гостро постала перед світовим суспільством. Впевненість, що работоргівля й рабство - це лише історія, є оманною. Нині можемо констатувати активізацію злочинних організацій, які займаються таким бізнесом. Особливе занепокоєння викликає транснаціональний характер торгівлі людьми. Державні кордони не є перепорою для злочинців. Злочинні організації вдало використовують різницю правових систем, рівень економічного розвитку та доходів населення різних країн.

Нині жодна країна не має імунітету від цієї надто актуальної проблеми. Україна, звісно, не є виключенням. Зловмисники змінюють форми й методи своєї протиправної діяльності, насамперед вони шукають нові можливості для вербування й переправлення за кордон людей для їх нещадної трудової або сексуальної експлуатації.

Україна вже пройшла певний шлях до узгодження національного законодавства щодо протидії торгівлі людьми відповідно до міжнародної практики. Поступово вдосконалюється робота правоохоронних органів у цій